

Tobias Wirth (1706 - 1760) og Sophie Marie Garde (1713 - 1780)

Tobias Wirth var læge, uddannet i København. Praktiserede først i København, derefter i Næstved som landfysikus på Sjælland.

Gift med Sophie Marie Garde i 1734.

4 x tipoldeforældre.

Fødsel, død, forældre

Tobias Wirth blev født 24. juli 1706 i Sct. Nikolaj Sogn i København.

Han døde 5. september 1760 i Kbh. og blev begravet i Sct. Peders Kirke i Næstved 12. september.

Tobias Wirth var søn af [Tobias Wirth, destillatør](#) (fremstiller af brændevin) fra Brandenburg i Tyskland og hustru [Cathrine Lyhre](#).

Den 13. september 1734 blev Tobias gift i Vor Frue sogn med Sophie Marie Garde, født 28. februar 1713 i Vor Frue Sogn i København. Hun døde 2. maj 1780 i Vor Frue Sogn, København.

Sophie Marie var datter af overvisitør Christian Hansen Garde, født ca. 1681 i Frederiksstad, Norge, begravet 26. januar 1743 i Trinitatis Sogn, København. Gift (2. gang) 10. februar 1712 med Vilhelmine Jørgensdatter Reerslev, der var født ca. 1690 og begravet 21. juni 1757 i Trinitatis Sogn. De boede i St. Kannikestræde. Vilhelmines forældres bolig brændte (1728), og "*de flyttede flere Gange, til sidst til Frue Kirke, hvorfra de ei reddede mere end de kunde bære*", skriver historikeren Erich Chr. Werlauff, barnebarn af Sophie.

Karriere

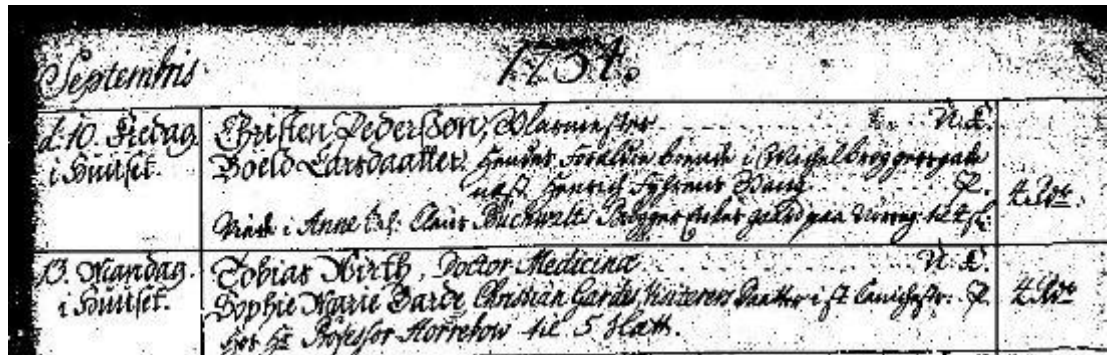
Tobias Wirth blev student i 1726 og indskrevet ved Københavns Universitet som medicinstuderende. Mens han læste, boede han hos sin mor Cathrine, der var enke, i Lille Færgestræde. Den 2. september 1734 tog han doktorgraden i medicin med disputatsen "De morbis hæreditariis" (om arvelige sygdomme), forsvaret under Johan Buchwalds præsidium. Derefter blev han praktiserende læge i København. I 1742 blev han sekretær ved Collegium Medicum, en sundhedsmyndighed, der skulle rådgive staten, oprettet 1740. Man må konstatere, at lægevidenskaben på den tid kunne ikke udrette noget ordentligt. Selv om Tobias var en respekteret læge, døde hans og Sophies tre første børn som ganske små.

I 1720'erne, da Tobias endnu kun var studerende, men ude i byen gik for at være læge, blev han indblandet i en strid mellem en ankersmed, Morten Hansen på Christianshavn, og en læge, Verner Boyesen. Lægen stævnedes ankersmeden for manglende betaling for at have kureret hans kone, der havde skrækkelige sår på benet, store smerter og risikoen for at få benet sat af hængende over hovedet. Boyesen havde doktoreret på konen gennem lang tid - efter egen mening med godt resultat (og store udgifter), men ikke efter ankersmedens. Tobias Wirth kom derfor med en attest, der godtgjorde, at konen *ikke* var kureret for

sine lidelser. Det gør Boyesen så gal, at han skriver, at Wirth ved lige så lidt om kødsår, som han selv ved om at fremstille skibsankre. Boyesen skriver om Wirth:

„ (jeg) kender nok den gode Mands Videnskaber i den Forfarenhed, men at kende Urter paa Marken og at vederkvæge sit Legeme, ved jeg Manden kan, thi jeg ræsonnerer, om udvortes Sager er han saa vel erfaren i som jeg i at gøre Skibsankere".

Bryllup

Fra Vor Frue kirkebog: vielse mellem Tobias Wirth og Sophie Marie Garde (nederst). Her står: Septembris 1734, 13. Mandag, i huset. Tobias Wirth, Doctor Medicinæ. Sophie Marie Garde, Christian Garde, Visiterers datter i St. Kannikestræde. Hos Hr. Professor Horrebow til 5 slæth (= kl. 5 slet).

Da brylluppet mellem Tobias og Sophie Marie stod mandag den 13. september 1734 på slaget 5, foregik det i hjemmet hos professor Horrebow og hans kone Anna Margrethe Rosing. I kirkebogen er noteret "i huset" modsat ved andre vielser "i kirken". Familien Wirth og Garde har åbenbar ikke ønsket en vielse i selve domkirken eller hjemme hos sig selv. Har det hængt sammen med, at bruden Sophie var højgravid med sønnen Christian, der blev født 14 dage senere?

Og hvem var så deres bryllupsvært?

Peder Nielsen Horrebow (1679-1764) var en kendt skikkelse i København, professor i astronomi og direktør for Observatoriet. Han havde konstrueret fremragende måleinstrumenter sammen med Ole Rømer og opfandt selv en ny metode til at bestemme et steds geografiske bredde m.m. Han kendte endvidere noget til lægevidenskab. Flere af hans børn var jævnaldrende med Tobias Wirth, fx astronomen Christian. Hvordan de har lært hinanden at kende er ikke til at sige, men de lærde kredse i København var små, og de har formodentlig boet ganske tæt på hinanden. Professor Horrebow havde få år før mistet alt ved Københavns brand i 1728, men i 1734 var han kommet på fode igen. Familierne må have haft et nært forhold, og man kan gætte på, at han var en hjertelig mand, siden han inviterede det unge par med deres familier til både vielsesceremoni og fest.

Professor Peder Horrebow

Næstved

Tobias Wirth fik i 1743 tilbud om at blive provincial medicus på Sjælland efter dr. Elias Müller - "provinslæge" var en overordnet stilling med mange landlæger under sig. Det har sandsynligvis været arbejdet som sekretær i Collegium Medicum med kontakt til landets førende læger, der har skaffet ham tilbuddet. På et tidspunkt herefter flyttede ægteparret til Næstved, hvor de forblev til Tobias Wirths død 5.

september 1760. I Næstved fik Tobias og Sophie socialt set en glimrende omgangskreds - navnene på faddere ved datteren Magdalenas dåb vidner herom.

Efter mandens død flyttede Sophie Marie tilbage til København og levede under yderst beskedne kår i 20 år til sin død, 67 år gammel, den 26. april 1780.

Børn af Tobias Wirth og Sophie Marie Garde:

1) [Christian Wirth](#), døbt i Frue Kirke, København d. 1. oktober 1734, begravet 29. september 1736.

2) [Christian Wirth](#), døbt i Vor Frue 2. januar 1737, begravet 3. februar samme år.

3) [Christian Vilhelm Wirth](#), døbt i Vor Frue 27. august 1743, begravet 11. marts 1746.

4) [Wilhelmine Frederikke Wirth \(1745-1804\)](#). 3 x tip. Gift med skibskaptajn Jens Werlauff.

[Læs mere](#).

5) [Tobias Christian Wirth](#), født i København 23. september 1751, død i Odense 25. februar 1821.

Sognepræst ved Vor Frue Kirke i Odense. Gift 1780 med Barbara Magdalene Hoffgaard (1761-1831), datter af sognepræst i Lyngø og Uggeløse i Nordsjælland Andreas Hoffgaard og Elisabeth Cathrine Windekilde.

Børn:

1) Andreas Lamberth Wirth (1781-1850), præst, 2 sønner.

2) Sophie Marie Wirth (1782-1864), Odense.

3) Anna Cathrine Wirth (1784-1787)

4) Dorothea Kirstine Wirth (1786-1861), Odense, ugift.

5) Tobias Wirth (1788-1789)

6) Anne Cathrine Wirth (1790-1869) ugift.

7) Margrethe Hedeveg Wirth, (1792-1799)

8) Vibeke Petrine Wirth (døbt 10. dec. 1794.

9) Christiane Sophie Wirth (1797-1872), ugift.

10) Frederikke Caroline Wirth (1799-1876), ugift.

11) Tobias Wirth (1801-1825), cand. pharm.

12) Margrethe Hedeveg Wirth (1805-1873), gift Denker, 3 sønner, 7 døtre.

6) [Magdalena Wibeche Wirth](#), døbt 11. marts 1754 i Sct. Peders Kirke, Næstved. Død i København 14. februar 1808 under fattigvæsnet.

Læs mere om hendes skæbne herunder:

Datteren Magdalenas skæbne

Magdalena var det yngste barn af Tobias og Sophie. Det startede så fint med fornemme faddere ved dåben i Sct. Peders Kirke i Næstved: *B.C: Krølm (?), Barbara Eleonora Gallkoffsky, Carolina Friderica Margrethe von Kraskewit, Major Hans Hendrich von Eiksted, ritmester Otto Ditlev von Kaas, tømmermand Jørgen Fogh.*

Men så blev hun gift 1781 med Jens Nielsen Lange, døbt i Vor Frue i Kbh. 2. nov. 1756, søn af klejnsmedemester Niels Jensen Lange og Christine Andersdatter Bech. Jens var selv klejnsmedemester. Han sad fængslet under det meste af deres ægteskab. Den 27. januar 1800 blev han dømt for tyveri, udøvet med et sæt falske nøgler, til forbedringshusarbejde i 2 år. Men den 3. dec. 1802 blev han for et lignende tyveri

idømt 5 års rasphusarbejde. Igen den 11. marts 1808 blev han dømt til at hensættes til arbejde i Rasphuset i yderligere 5 år. Han døde i Rasphuset mellem 1808 og 1811.

Om en bror til ham, muremestersvend Andreas Nielsen Lange, siges det i 1784, "at han ved sin ødsle og vidtløftige levemåde havde forødt sit bo". D. 11. dec. 1795 får hans hustru Gertrud Lange "bevilling til at leve adskilt fra ham", og det siges, at hans druk og udskejelser havde taget hans forstand, så han i 4 år opholdt sig på Sct. Hans Hospital.

(Dette er læst i Axel Steenbuchs håndskrevne slægtsbog på Det Kgl. Biblioteks håndskriftsamling.)

T.V.: Major, senere general og levemand Hans Henrik von Eiksted, fadder for Magdalena.

T.H. Ritmester, senere generalmajor Otto Ditlev von Kaas, adlet Nedergaard, fadder for Magdalena.

På trods af, at Magdalenes mand, Jens Lange, næsten hele tiden var buret inde, fik ægteparret alligevel 5 børn, hvoraf de fleste dog fik et bedre liv:

- 1) Niels Chr. Tobias Lange (1782-1852), sognepræst i Viskinde. Gift med Engelke Charlotte Schmauck. 3 sønner, 1 datter i ægteskabet.
- 2) Sophie Hedevig Lange (1784-1851), gift med løjtnant Lars Ph. von Hedermann, født i Norge 1786, død 1870 i Kbh. Havnekontrollør i København, krigsråd. 10 børn i ægteskabet.
- 3) Jensine Wilhelmine Lange (1785-1855), København
- 4) Magdalene Frederikke Lange. født 1788, død samme år.
- 5) Jens Friedrich Wilhelm Lange, født 15. nov. 1875. Gift 18. okt. 1823 med Bodil Margrethe Hansdatter (1797-1864). 1 søn, 4 døtre. 1835 boede han på Ankerstræde Fattighus.

Magdalena har haft et svært liv med den fængslede mand. De velbyrdige faddere fra dåben holdt sig åbenbart væk, da hun kunne have brugt en håndsrækning. Hun har kunnet kigge i vejviseren efter nogen fast indkomst og endte da også sine dage i fattighuset.

Kilder:

Sagfører, slægtsforsker Axel Steenbuch: håndskreven slægtsbog over bl.a. slægterne Werlauff og Wirth. Det Kgl. Biblioteks håndskriftsamling.

Den store danske encyklopædi.

Wikipedia.

Erich Chr. Werlauff, barnebarn af Tobias Wirth: "Erindringer af mit Liv".

Vor Frue Sogns kirkebog, København.

Sct. Peders Kirkes kirkebog, Næstved.

Oluf August Gad: Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse, 1892, Gads forlag.